

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Od śmierci Arcybiskupa Józefa Życińskiego, wybitnego intelektualisty, kapłana, który w 1990 roku stanął na czele diecezji tarnowskiej, a w 1997 roku - archidiecezji lubelskiej, minęło już ponad 10 lat. Jego odejście stanowi odczuwalną stratę dla klimatu dyskusji i debat toczących się w przestrzeni życia publicznego w Polsce. Z wielką odwagą zabierał głos w ważnych sprawach dotyczących Kościoła, życia społecznego i politycznego, dokonując oceny konkretnych spraw i procesów czy też formułując trafne komentarze. Erudycja Arcybiskupa, szerokie horyzonty myślowe i otwartość na człowieka przyczyniały się do oryginalności myśli i twórczego podejścia do różnych kwestii. Przy tym wszystkim zawsze był wierny nauczaniu Kościoła. Pokazuje to, jak niesłuszne były, formułowane pod jego adresem, oskarżenia o liberalizm.

Wybitne osiągnięcia, nieprzeciętna osobowość Arcybiskupa i bogaty dorobek piśmienniczy, który po sobie pozostawił, stanowiły powód, by podjąć trud analizy i przestudiowania jego pism, celem ukazania, że wciąż można z nich obficie czerpać treści, gdyż pozostają aktualne i mogą stanowić inspirację dla współczesnych dyskusji.

Niniejsza rozprawa doktorska stanowi próbę ukazania człowieka jako podmiotu moralności w pismach Arcybiskupa Józefa Życińskiego. Problematyka antropologiczna rozpatrywana w aspekcie teologicznomoralnym zasługuje tym bardziej na uwagę, jeśli uwzględni się wielość rozmaitych opinii, sformułowań i ideologii promujących fałszywe pojmowanie człowieka, które stoi w sprzeczności z wizją chrześcijańską. Ukazanie chrześcijańskiego punktu wi-

dzenia stanowi zarówno sprzeciw wobec czysto materialistycznych propozycji, jak i wartościową wobec nich alternatywę.

Pierwszy rozdział zawiera zarys biografii Arcybiskupa, od dzieciństwa, przez lata młodości, aż po kapłaństwo i posługę biskupią, która została przerwana przez śmierć w Rzymie w 2011 roku. Ukazuje historię jego ludzkiego, duchowego i naukowego rozwoju na poszczególnych etapach życia. Zawiera także próbę wyeksponowania bogactwa i różnorodności dorobku piśmienniczego oraz jego charakterystykę.

Drugi rozdział dotyczy współczesnego rozumienia człowieka na tle kryzysu współczesnej cywilizacji. Czas postmodernizmu, w którym żyjemy, oddziałuje na człowieka, pojmowanie i przeżywanie przez niego wolności, sensu i prawdy, rozumienie oraz traktowanie autorytetów, a także wpływa na kształt kultury. Arcybiskup ukazuje zarówno negatywne, jak i pozytywne zjawiska oraz cechy charakterystyczne dla postmodernizmu. Jako filozof, ale też i człowiek Kościoła, krytycznie rozprawia się z tymże nurtem myślowym, wskazując na jego niekonsekwencje i zagrożenia, które ze sobą niesie, ale i ukazuje to, co zasługuje w nim na uwagę i nie jest sprzeczne z duchem chrześcijańskim. Treści rozdziału pozwalają uświadomić sobie jeszcze bardziej, jak duży potrafi być wpływ propozycji formułowanych na gruncie filozofii na życie jednostek i społeczeństw.

Trzeci rozdział ukazuje ideologię komunistyczną jako pewne tło dla kształtowania się współczesnego rozumienia człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej specyfiki. Komunizm kształtował przez lata mentalność człowieka. W tym rozdziale ukazana jest specyfika i ewolucja reżimu w Polsce, charakterystyka działań ludzi władzy oraz wpływ ideologii na osoby indywidualne, jak i społeczeństwo. Człowiek jako podmiot moralności jest więc ukazany z dwóch perspektyw: jako sprawca zła, czyli ten, który ponosi za nie odpowiedzialność, i jako ofiara systemu, na którą ideologia oddziaływała w mniejszym bądź większym stopniu. Omawiana problematyka wiąże się z ko-

niecznością wypracowania rozróżnień w dokonywanych ocenach moralnych nadużyć komunistycznych, ale także i z potrzebą wskazania warunków oraz kształtu przebaczenia wobec ludzi, którzy są winni komunistycznych patologii. Wymaga to także świadomości, jakie niebezpieczeństwa związane są z procesem rozliczenia przeszłości i procesu przebaczenia.

Czwarty, ostatni rozdział wskazuje na wyzwania współczesnego świata, przed którymi staje Kościół i z którymi musi się zmierzyć, realizując swą misję głoszenia Dobrej Nowiny oraz prowadzenia ludzi do zbawienia. Arcybiskup wskazał na konieczność zmierzenia się z następstwami transformacji ustrojowej w Polsce. Skupił się także na współczesnych niebezpieczeństwach dla właściwego przeżywania wiary i pozytywnego postrzegania Kościoła. J. Życiński dużo miejsca poświęcił w swym piśmiennictwie kwestii integracji europejskiej i stosunku Kościoła do tegoż procesu. Wskazał na konieczność szerzenia wiary we współczesnym świecie, charakteryzując także styl i metody, które winny być w tym dziele uwzględnione, oraz podkreślając rolę rodziny w wychowaniu człowieka do składania świadectwa wiary.

ks. mgr lic. Rafał Wójcik

DOCTORAL SUMMARY

More than 10 years have passed since the death of Archbishop Józef Życiński, an outstanding intellectual, priest who in 1990 became the head of the Tarnów diocese and in 1997 - the Lublin archdiocese. His departure is a noticeable loss for the climate of discussions and debates taking place in the space of public life in Poland. He spoke out with great courage on important matters concerning the Church, a social and political life, assessing specific matters and processes, or formulating accurate comments. The Archbishop's erudition, broad horizons and his openness to people contributed to the originality of thoughts and a creative approach to various issues. In all this, he was always faithful to the teaching of the Church. This shows how wrongly he was accused of liberalism.

The outstanding achievements, the Archbishop's extraordinary personality and the rich literary output he left behind were reasons to undertake the effort to analyze and study his writings in order to show that one can still draw abundant content from them due to the fact that they remain relevant and can be an inspiration for contemporary discussions .

This doctoral dissertation is an attempt to present a man as the subject of morality in the writings of Archbishop Józef Życiński. The anthropological issues considered in the theological and moral aspect deserve more attention if one takes into account the multitude of various opinions, formulations and ideologies promoting a false understanding of man, which is contrary to the Chris-

tian vision. Showing a Christian point of view is both an opposition to purely materialistic proposals and a valuable alternative to them.

The first chapter contains an outline of the Archbishop's biography, from childhood, through his teenage years, to the priesthood and episcopal ministry which was interrupted by his death in Rome in 2011. It shows the history of his human, spiritual and scientific development at various stages of his life. It also includes an attempt to highlight the richness and diversity of his writing output as well as its characteristics.

The second chapter deals with the contemporary understanding of a man against the backdrop of the crisis of contemporary civilization. The time of postmodernism in which we live affects man, his understanding and experiencing freedom, meaning and truth, understanding and treating authorities, and also influences the shape of culture. The archbishop shows both negative and positive phenomena and features characteristic of postmodernism. As a philosopher, but also a man of the Church, he critically deals with this trend of thought, pointing to its inconsistencies and threats, but also showing what deserves attention in it and is not contrary to the Christian spirit. The content of the chapter allows us to realize even more how great can be the impact of proposals formulated on the basis of philosophy on the lives of individuals and societies.

The third chapter presents the communist ideology as a certain background for the shaping of the contemporary understanding of man, with particular emphasis on the Polish specificity. Communism has shaped the mentality of man over the years. This chapter presents the specificity and evolution of the regime in Poland, the characteristics of the actions of people in power and the influence of ideology on individuals and society. Man as the subject of morality is therefore shown from two perspectives: as the perpetrator of evil, that is, the one who bears responsibility for it, and as a victim of the system, on which the ideology influenced to a greater or lesser extent. The discussed problem is connected with the necessity to develop distinctions in the moral assessments of

communist abuses, but also with the need to indicate the conditions and shape of forgiveness towards people who are guilty of communist pathologies. It also requires awareness of the dangers associated with the process of settling the past and the process of forgiveness.

The fourth and last chapter indicates the challenges of the modern world that the Church faces and which she must face in carrying out her mission of proclaiming the Good News and leading people to salvation. The archbishop pointed to the need to deal with the consequences of the political transformation in Poland. He also focused on contemporary dangers to the proper living of faith and a positive perception of the Church. J. Życiński devoted a lot of space in his writings to the issue of European integration and the attitude of the Church to this process. He pointed to the need to spread faith in the contemporary world, characterizing also the style and methods that should be included in this work, and emphasizing the role of the family in educating a person to bear witness to faith.